Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Datum
10 juli 2007

Ons kenmerk
2007-0000244769

Onderdeel
CZW/CB

Inlichtingen
Diana van Driel
T 070-4268874
F 070-4267634

Uw kenmerk

Blad
1 van 10

Aantal bijlagen
3

Bezoekadres
Herengracht 17
2511 EG Den Haag

Postadres
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Internetadres
www.minbzk.nl

Stichting Wij vertrouwen stemcomputer niet
t.a.v. dhr. R. Gonggrijp
Linneausparkweg 98
1098 EJ Amsterdam

Onderwerp
Beslissing op bezwaar Stichting "Wij vertrouwen stemcomputers niet" tegen het besluit tot goedkeuring van stemmachines voor de

Met uw brief d.d. 30 maart 2007 hebt u, namens de stichting "Wij vertrouwen stemcomputers niet" (hierna te noemen de stichting) bezwaar gemaakt tegen mijn besluit d.d. 2 maart 2007 kenmerk 2007-000076351, gepubliceerd in de Staatscourant op 5 maart 2007, waarbij de stemmachines van de Nederlandsche Apparaten Fabriek "Nedap" (hierna Nedap) werden goedgekeurd voor gebruik bij verkiezingen. In onderling overleg vond op 18 juni 2007 een hoorzitting plaats waarbij uw bezwaarschrift is toegelicht. Bij deze hoorzitting was ook een vertegenwoordiging van Nedap aanwezig. Hieronder treft u de beslissing op uw bezwaar aan.

1. Ontstaan van het geschil

Op 22 januari hebt u zich tot de minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties (hierna de minister) gewend met een brief waarin u stelt dat de minister een onjuiste uitleg geeft aan de definitie van het begrip stemmachines met als gevolg dat de keuringen van de stemmachines in uw visie zich abusievelijk niet uitstrekken tot de keuring van de software waarmee de kandidatenlijsten in de stemmachines worden ingevoerd. De minister heeft op uw brief gereageerd bij brief van 1 februari 2007. In deze brief stelt hij zich op het standpunt dat de ISS-software waarmee de stemgeheugens worden geprogrammeerd en de programmeereenheid geen onderdeel zijn van de keuring maar dat de geprogrammeerde stemgeheugens dat wel zijn. Ook kondigt hij aan voor de Provinciale Statenverkiezingen een aparte test uit te zullen voeren met alle geprogrammeerde stemgeheugens met daarin de kandidatenlijsten voor de Provinciale Statenverkiezingen. Deze test is ook daadwerkelijk uitgevoerd blijkens de rapportage van Fox-it van 27 februari 2007. Blijkens de conclusie van deze rapportage hebben de geteste machines de uitgebrachte stemmen volledig en correct verwerkt (zie hiervoor ook mijn brief aan de Tweede Kamer van 2 april 2007 (Kamerstukken 30800 VII, nr 45).

Op 2 maart 2007 heb ik de elektronische stemmachines van de typen ES3B, met softwareversie 2.12, ESN1, met softwareversie 4.01 en de ESD1NL met sofwareversie 3.02 goedgekeurd voor gebruik bij verkiezingen. Deze goedkeuring is beperkt tot gebruik bij de Provinciale Statenverkiezingen en voor zolang de voorwaarden en eisen vermeld in de Regeling voorwaarden en goedkeuring stemmachines ongewijzigd blijven. Tegen dit besluit richt zich uw bezwaar.

2. De van toepassing zijnde regelgeving en beleidsregels

- Algemene wet bestuursrecht (Awb).
- De Kieswet
- Het Kiesbesluit
- De Regeling voorwaarden en goedkeuring stemmachines (hierna: de regeling)

Artikel J 33 van de Kieswet bepaalt dat het stemmen anders dan door middel van stembiljetten alleen kan plaatsvinden indien daarbij, overeenkomstig bij algemene maatregel van bestuur gestelde nadere regels, een door de minister goedgekeurde techniek wordt gebezigd. In artikel J 14, tweede lid, van het Kiesbesluit is uitgewerkt dat de goedkeuring wordt verleend indien de stemmachine voldoet aan de eisen die worden gesteld in artikel J33, tweede lid van de Kieswet, artikel J 14b en de ministeriële regeling, bedoelt in het vierde lid. In artikel 1 van deze regeling is onder onderdeel e een definitie opgenomen van het begrip stemmachine: *een machine waarop gestemd kan worden voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer, provinciale staten, gemeenteraden en het Europees Parlement, inclusief de hulpapparatuur die wordt gebruikt bij de voorbereiding van de stemmachine voor de stemming, bij het uitbrengen van een stem door de kiezer en bij de verrichtingen van het stembureau in het stemlokaal.*

3. Ten aanzien van de ontvankelijkheid

Met betrekking tot de ontvankelijkheid wordt het volgende overwogen.
Op grond van de artikelen 6:7 tot en met 6:9 van de Awb bedraagt de termijn voor het indienen van een bezwaarschrift zes weken. Het bestreden besluit is bekendgemaakt aan Nedap bij brief van 2 maart 2007.Tevens is het besluit gepubliceerd in de Staatscourant op 5 maart 2007, nr. 45. Uw bezwaarschrift daartegen, gedateerd 30 maart 2007, is binnen de daarvoor gestelde termijn ontvangen. Er is daarom tijdig bezwaar gemaakt.

Verder is bezien of de stichting kan worden gezien als belanghebbende in de zin van artikel 1:2 Awb. Een belanghebbende is degene wiens belang rechtstreeks bij een besluit is betrokken. Op grond van het derde lid van artikel 1:2 Awb geldt ten aanzien van rechtspersonen dat als hun belangen mede worden beschouwd

de algemene en collectieve belangen die zij krachtens hun doelstellingen en blijkens hun feitelijke werkzaamheden in het bijzonder behartigen. Blijkens de statuten van de stichting heeft deze "ten doel het bevorderen, verdedigen, en onderzoeken van controleerbare en transparante verkiezingen, met bijzondere aandacht voor de obstakels die het elektronisch stemmen daarbij opwerpt". De stichting kan derhalve als belanghebbende worden aangemerkt ten aanzien van het besluit tot goedkeuring van stemmachines.

Ten slotte is overwogen of er nog belang is bij het bezwaar tegen het besluit. Voor zover het besluit betrekking heeft op het gebruik bij de Provinciale Statenverkiezingen geldt dat het belang bij het vernietigen van het besluit is komen te vervallen. Deze verkiezingen hebben inmiddels plaatsgevonden, de uitslag van deze verkiezingen is vastgesteld, het geloofsbrievenonderzoek is afgerond en de toelating van de gekozen leden is onherroepelijk geworden (artikel U 16 jo V 4 jo V 11 van de Kieswet). De eventuele onrechtmatigheid van dit besluit kan daarop niet meer van invloed zijn. Echter het besluit ziet ook op de periode tot een eventuele aanpassing van de regeling van kracht wordt. Derhalve bestaat er belang bij het bezwaar tegen het besluit.

Ook voor het overige is er geen aanleiding het bezwaar (kennelijk) niet-ontvankelijk te verklaren.

4. De hoorzitting

U hebt gebruik gemaakt van het recht te worden gehoord. De hoorzitting vond plaats op 18 juni 2007 op het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ten overstaan van een hoorcommissie onder leiding van de heer van Ballegooij, plaatsvervangend directeur Bestuurlijke en Juridische Zaken, tevens hoofd Juridische Zaken van het Ministerie van Financiën. Voor de overige aanwezigen en het verhandelde ter zitting wordt verwezen naar het verslag van de hoorzitting (inclusief uw pleitnotitie en die van Nedap) dat u separaat is toegezonden en dat door u is geaccordeerd. Tijdens de hoorzitting is aan u gemeld dat de hoorcommissie geen externe adviescommissie is in de zin van artikel 7:13 Awb, dit in tegenstelling tot hetgeen abusievelijk aan u was gemeld in de uitnodiging voor de hoorzitting (mijn brief d.d. 11 april kenmerk 2007-000012967). Het verslag van de hoorzitting is als bijlage bij dit besluit gevoegd en dient hier als ingelast te worden beschouwd.

5. Ten aanzien van de gronden van het bezwaar

5.1 Gronden van het bezwaar
In het bezwaarschrift alsmede tijdens de hoorzitting zijn - verkort weergegeven – de navolgende gronden voor het bezwaar naar voren gebracht:

a. Het besluit is ongeldig omdat er sprake is van een tijdelijke goedkeuring terwijl de regeling alleen onvoorwaardelijke goedkeuringen mogelijk maakt.
b. De minister heeft de definitie van het begrip stemmachine in de regeling onjuist geïnterpreteerd. Dit heeft ertoe geleid dat de software voor de invoer van kandidatenlijsten abusievelijk niet is gekeurd waardoor het besluit op onjuiste gronden is genomen;
c. Het besluit van de minister om de stemmachines goed te keuren is ook overigens onzorgvuldig tot stand gekomen en derhalve onrechtmatig.
d. De stemmachine van het type ESN1 kan van nieuwe software worden voorzien zonder verbreking van het zegel. Daarmee is goedkeuring van deze stemmachine niet in overeenstemming met het beveiligingsconcept van het ministerie dat aan de verzegeling een belangrijke functie toekent.

Nedap heeft in haar brief van 8 juni j.l.alsmede tijdens de hoorzitting het navolgende over het bezwaar naar voren gebracht.

i. Het bezwaar is kennelijk niet ontvankelijk omdat het zich richt tegen de goedkeuring van stemcomputers terwijl de regelgeving en het besluit spreken van stemmachines;
ii. Het bezwaar is kennelijk ongegrond omdat alle relevante regelgeving bij de besluitvorming is betrokken. Bovendien heeft de Commissie "Besluitvorming Stemmachines" het genoemde goedkeuringsbesluit afdoende onderzocht en is tot de conclusie gekomen dat TNO de keuringen volgens de regels heeft uitgevoerd en het ministerie ook voor het overige adequaat heeft gehandeld;
iii. Het bezwaar is ongegrond omdat de software voor de invoer van kandidatenlijsten niet valt onder de definitie van het begrip stemmachine in de regeling omdat deze definitie het begrip stemmachine expliciet inperkt tot die hulpapparatuur die in het stemlokaal wordt gebruikt.

5.2 Overwegingen

5.2.1. Algemeen

Alvorens specifiek in te gaan op wat in het bezwaarschrift en tijdens de hoorzitting naar voren is gebracht, wordt hier kort stilgestaan bij de context waarin dit besluit tot stand is gekomen.
Nedap heeft in de aanloop naar de verkiezing van 22 november 2006 naar aanleiding van berichten in de media, een aantal wijzigingen aangebracht in de stemmachines om mogelijke manipulatie te bemoeilijken (vervanging van een EPROM door een PROM en het aanbrengen van verzegeling). Naar aanleiding van deze wijzigingen heeft TNO een herkeuring van de stemmachines ex artikel 5 en 8 van de regeling uitgevoerd. Dit heeft geleid tot het besluit van de minister van 17 november 2006 (gepubliceerd in de Staatscourant van 20 november, nr 226) waarbij de goedkeuring voor gebruik van de stemmachines werd beperkt tot

de Tweede Kamerverkiezingen van 22 november. Deze beperking is aangebracht omdat niet werd uitgesloten dat voor de verkiezing van 7 maart 2007 andere cq nieuwe wijzigingen nodig zouden kunnen zijn aan de Nedap-stemmachines. Dat is ook zo gebleken. Mijn voorganger kondigde in zijn brief van 17 januari 2007 aan dat de Nedap-stemmachines opnieuw gecontroleerd en verzegeld zouden worden. De verzegeling is aangepast en het aantal zegels uitgebreid. Voor het overige vonden aan de machines geen wijzigingen plaats. (Kamerstukken 30 800 VII, nr 26). Herkeuring was derhalve niet noodzakelijk, nieuwe goedkeuring echter wel.

Ten slotte wil ik melding maken van het rapport van de commissie "Besluitvorming Stemmachines" Het rapport van deze commissie "Stemmachines een verweesd dossier" is op 16 april 2007 verschenen. In dit rapport wordt geconcludeerd dat niet alle software die bij het verkiezingsproces wordt gebruikt, is onderworpen aan een test, keurings-, of goedkeuringsprocedure. In de kabinetsreactie op dit rapport van 17 april 2007, wordt gesteld dat er geen zekerheid bestaat over wat exact moet worden gekeurd en dat het begrip stemmachine onvoldoende is gedefinieerd in de huidige regeling. Tevens wordt toegezegd dat de aanpassing van de regeling nog voor het eind van het jaar gereed zal zijn (Kamerstukken 30800 VII, nr 46). In het Algemeen Overleg van 24 mei 2007 heb ik aangekondigd dat de definitie van het begrip stemmachines in elk geval alle hulpapparaten en programmatuur zal omvatten die wordt gebruikt in alle fasen van het verkiezingsproces. (Kamerstukken 30800 VII, nr 56).

5.2.2 Gronden NEDAP

Hierna wordt eerst ingegaan op de twee door Nedap aangehaalde gronden betreffende de kennelijke niet-ontvankelijkheid respectievelijk de kennelijke ongegrondheid van het besluit. Daarna wordt op de door u aangevoerde gronden ingegaan, hierbij zal de derde door Nedap aangevoerde grond betrokken worden.

Ad i.

Nedap stelt dat het bezwaar kennelijk niet-ontvankelijk is nu het zich richt tegen de goedkeuring van stemcomputers terwijl in de wet- en regelgeving de term stemmachines wordt gebruikt.

Dit argument treft geen doel. Weliswaar wordt in wet- en regelgeving de term stemmachines gebruikt en zo daar al onderscheid in wordt gemaakt, wordt de term stemcomputers gereserveerd voor de stemmachines van Sdu (zie hierover onder meer de commissie Hermans, pagina 14). Er bestaat echter geen misverstand over de vraag waarop het bezwaar betrekking heeft daar dat blijkt uit het besluit dat bij het bezwaar is gevoegd. Het gebruik van de term stemcomputer kan derhalve geen reden zijn het bezwaar als kennelijk niet-ontvankelijk te kwalificeren.

Ad ii.
Nedap stelt dat het bezwaar kennelijk ongegrond is nu het besluit met in acht neming van de geldende regelgeving tot stand is gekomen en dat bovendien de commissie Hermans reeds het besluit grondig en afdoende heeft onderzocht.

Deze argumenten van Nedap treffen geen doel. Als eerste beargumenteert Nedap dat het besluit voldoet aan de geldende regelgeving en dat alleen daarom al sprake is van een kennelijk ongegrond bezwaar. Van een kennelijk ongegrond bezwaar kan onder meer sprake zijn indien van een dermate gebonden besluit sprake is dat het bestuursorgaan niet anders kan beslissen. In het onderhavige geval is hiervan geen sprake. Weliswaar speelt de verklaring van de keuringsinstelling dat de stemmachine voldoet aan de voorwaarden zoals opgenomen in de regeling een grote rol bij het goedkeuringsbesluit maar de minister is niet volledig gebonden aan deze verklaring en behoudt recht tot een eigen oordeel te komen dat zonodig afwijkt van het oordeel van de keuringsinstelling. Dit blijkt met name uit artikel 7, eerste lid, onder a, van de regeling dat ziet op de mogelijkheid van de minister om tot intrekking van de goedkeuring over te gaan indien het gebruik van de stemmachine tot bezwaren aanleiding geeft waardoor de goede gang van zaken bij de verkiezingen in gevaar wordt gebracht. Nu de minister bevoegd is tot het intrekken van een goedkeuring op deze grond is hij ook bevoegd tot het niet verstrekken van de goedkeuring dan wel hieraan beperkende voorwaarden te stellen.

Het tweede argument dat Nedap aanhaalt om te betogen dat sprake is van een kennelijk ongegrond besluit betreft het argument dat de commissie Hermans het besluit ook heeft bestudeerd en niet heeft geconcludeerd dat het besluit onjuist was. Ook dit argument treft geen doel. De commissie Hermans had de opdracht de wijze waarop de besluitvorming met betrekking tot stemmachines in het verleden heeft plaatsgevonden, te onderzoeken. Deze commissie heeft echter niet de rechtmatigheid van de individuele goedkeuringsbesluiten onderzocht en daar ook geen oordeel over gegeven. Het oordeel van de commissie dat het optreden van het ministerie in de betreffende periode adequaat is geweest, bevat derhalve nog geen oordeel over het onderhavige besluit als zodanig. De rechtmatigheid daarvan zal in het kader van deze bezwaarprocedure nader moeten worden onderzocht.

Nu geen sprake is van een kennelijk ongegrond bezwaar zal in de bezwaarfase onderzocht moeten worden of het omstreden besluit zorgvuldig en voldoende gemotiveerd tot stand is gekomen.

5.2.3. Gronden Stichting
Ten aanzien van de door u aangehaalde gronden ter onderbouwing van uw bezwaar tegen het besluit geldt het volgende.

Ad a.
Het besluit is ongeldig omdat er sprake is van een tijdelijke goedkeuring terwijl de regeling alleen onvoorwaardelijke goedkeuringen mogelijk maakt.

U onderbouwt deze grond met het argument dat de regeling voorziet in tijdelijke herkeuringen om te kijken of de geleverde exemplaren nog overeenstemmen met het prototype en de daarop goedgekeurde wijzigingen. U stelt dat dergelijke herkeuringen betekenisloos zijn in een stelsel met tijdelijke of zelfs eenmalige goedkeuringen. Bovendien stelt u dat het ministerie met dergelijke tijdelijke goedkeuringen, zeker als zij zoals nu enkele dagen voor de verkiezingen worden gepubliceerd elke zinvolle toetsing van de genomen besluiten frustreert en feitelijk de beroepsmogelijkheden uitholt. U citeert daarbij tevens Nedap die in haar brief van 22 januari stelt geen wettelijke basis te zien voor een nieuwe aanvraag nu er geen wijzigingen aan de stemmachines hebben plaatsgevonden.

De door u gehanteerde argumenten treffen geen doel. De regeling geeft de minister de bevoegdheid tot het goedkeuren van stemmachines. Dit betekent dat de minister als zodanig ook de bevoegdheid heeft de goedkeuring te beperken (zie hiervoor mijn argumenten onder 5.2.2. onder ad ii). Nu op het moment van de goedkeuring reeds duidelijk was dat de regeling zou worden aangepast, was het logisch de goedkeuring in de tijd te beperken zodat er geen enkel misverstand zou kunnen bestaan over het feit dat na inwerkingtreding van een nieuwe regeling de goedkeuringen onder de oude regeling hun kracht zullen verliezen. Een dergelijke toevoeging komt juist de rechtszekerheid ten goede.

Het argument dat de goedkeuringen slechts kort voor de verkiezingen werden afgegeven en dat daarmee de bezwaar- en beroepsmogelijkheden worden beperkt, treft eveneens geen doel. Het had u immers vrijgestaan tegen het besluit van de minister een voorlopige voorziening aan te vragen bij de president van de rechtbank.

Ad b.
De minister heeft de definitie van het begrip stemmachine in de regeling onjuist geïnterpreteerd. Dit heeft ertoe geleid dat de software voor de invoer van kandidatenlijsten abusievelijk niet is gekeurd waardoor het besluit op onjuiste gronden is genomen.

Ter onderbouwing van deze grond stelt u dat de definitie zoals deze in de regeling staat, betrekking heeft op alle hulpapparatuur, los van de vraag waar deze zich bevindt. U adstrueert dit onder meer met verwijzing naar de artikelen 3.2 en 5.2 van de bijlage bij de regeling waar sprake is van twee verschillende fysieke sleutels, een om te gebruiken bij invoeren van de kandidatenlijsten en een voor het vrijgeven van de stemmachine tijdens te stemming. U stelt aanvullend dat de minister verplicht was in het kader van de zorgvuldige

voorbereiding van zijn besluit deze nieuwe feiten en gegevens aan zijn besluit ten grondslag te leggen. U stelt derhalve dat de minister na ontvangst van uw brief van 22 januari niet had mogen volharden in de tot dan toe gehanteerde interpretatie van deze definitie. U meent dat de definitie in de huidige regeling de ruimte biedt om het begrip stemmachine anders te definiëren. U stelt daarbij dat de definitie, gelezen in samenhang met de overige artikelen van de regeling, niet anders kan worden gelezen.

Deze argumenten treffen geen doel. De tot dusverre gangbare interpretatie van de regeling impliceert dat de keuring zich kon beperken tot die hulpapparatuur die zich in het stemlokaal bevindt. De commissie Hermans beveelt daarom aanpassing van de regeling aan opdat duidelijkheid bestaat over de definitie van het begrip stemmachine. Deze aanbeveling is door mij overgenomen. Bij aanpassing van de regeling zal de definitie van het begrip stemmachine worden uitgebreid tot alle hulpapparatuur en de bijbehorende software die onderdeel uitmaken van het verkiezingsproces. Voor de aanpassing van de definitie is naar mijn oordeel derhalve herziening van de regeling nodig.

Ad c.
Het besluit van de staatssecretaris om de stemmachines goed te keuren is ook overigens onzorgvuldig tot stand gekomen en derhalve onrechtmatig.

U onderbouwt deze grond met verschillende argumenten Zo stelt u dat de staatssecretaris bij het nemen van het besluit nieuwe feiten en omstandigheden zoals deze door de stichting, onder meer in haar brief van 22 januari naar voren waren gebracht, bij de besluitvorming had moeten betrekken. Deze nieuwe feiten en omstandigheden zien onder meer op uw interpretatie van de definitie van het begrip stemmachine. Dat argument heb ik onder punt b. behandeld. Daarnaast stelt u dat de conformiteittest zoals de minister door door Fox-it heeft laten uitvoeren een wettelijke grondslag mist, dat Fox-it geen aangewezen keuringsinstelling is zoals bedoeld in de regeling en dat het besluit niet naar deze test verwijst. Ook stelt u dat het niet zo kan zijn dat "een nieuwe test zonder wettelijke basis de regeling buiten werking" kan stellen. Ten slotte merkt u op dat de test betekenisloos is omdat deze niet aantoont hoe de programmatuur functioneert maar slechts dat zij functioneert. Een ander argument dat u hanteert om aan te tonen dat de besluitvorming onzorgvuldig tot stand is gekomen en het besluit onvoldoende is gemotiveerd betreft het verschil in bewoordingen tussen de goedkeuringsbesluiten van november en maart. Waarin in november sprake is van de goedkeuring van aanpassingen van de stemmachine spreekt het besluit van maart over goedkeuring van de stemmachine terwijl beide goedkeuringen zijn gebaseerd op hetzelfde rapport en dezelfde verklaring van Brightsight.

Uw argumenten treffen geen doel. Het besluit is zorgvuldig voorbereid en gemotiveerd, in aanmerking nemend het optimaal voorbereiden van de

verkiezingen. Mijn voorganger heeft een conformiteitscontrole van de geprogrammeerde stemgeheugens uit laten voeren. Via deze controle is vastgesteld dat geprogrammeerde geheugens adequaat functioneren en de uitgebrachte stemmen correct en volledig weergeven werden op de gebruikte machines. Voor een dergelijke test is geen wettelijke grondslag nodig. De test is geen keuring in de zin van de regeling en Fox-it is inderdaad geen aangewezen keuringsinstelling zoals bedoeld in de regeling. De minister is echter wel bevoegd aanvullend onderzoek te doen naar het adequaat functioneren van stemmachines. Voor zover dergelijk onderzoek betrekking heeft op zaken die niet vallen onder de keuringen zoals deze in de regeling worden gedefinieerd en door Brightsight worden uitgevoerd, is de minister bevoegd derden dergelijk feitelijk onderzoek te laten doen. Juist dit geeft blijk van de zorgvuldige voorbereiding van het besluit zoals bedoeld in artikel 3:2 Awb. De minister is bevoegd en ik acht dit ook juist in verband met het goede verloop van de verkiezingen om een dergelijk feitelijk onderzoek te doen. De handelswijze van de minister op dit punt is daarmee vergelijkbaar met het onderzoek dat door de AIVD is uitgevoerd naar de straling van de stemmachines. Ik heb de resultaten van de test gemeld aan de Kamer (Kamerstukken 30800 VII, nr 45). Het goedkeuringsbesluit is gebaseerd op de formele eisen van de regeling, te weten de rapportage en de verklaring van Brightsight. In het goedkeuringsbesluit van 2 maart 2007 is sprake van goedkeuring van stemmachines omdat ten opzichte van het besluit van 17 november 2007 immers geen nieuwe aanpassingen aan de stemmachine hadden plaatsgevonden.

Ad d.
De stemmachine van het type ESN1 kan van nieuwe software worden voorzien zonder verbreking van het zegel door het insteken van een geheugenmodule. Daarmee is goedkeuring van deze stemmachine niet in overeenstemming met het beveiligingsconcept van het ministerie dat aan de verzegeling een belangrijke functie toekent.

Ook dit argument treft geen doel. De minister heeft in de aanloop naar de verkiezingen van 22 november 2006 een aantal ad hoc veiligheidsmaatregelen genomen waaronder het aanbrengen van verzegeling. Bij de verkiezingen van 7 maart 2007 zijn deze maatregelen op een aantal punten verbeterd. Aanvullend daaraan heeft de minister de gemeenten geattendeerd op de nodige maatregelen gericht op de fysieke beveiliging van de stemmachines. Deze maatregelen waarborgen naar mijn mening in voldoende mate de betrouwbaarheid van de stemmachines.

5.4 Conclusie

De door u aangedragen argumenten geven mij geen aanleiding het bestreden besluit te herroepen.

6. Beslissing

Ik verklaar uw bezwaren ongegrond en handhaaf het bestreden besluit.

DE STAATSSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES,

drs. A.Th.B. Bijleveld-Schouten

Belanghebbenden kunnen binnen zes weken na dagtekening van dit besluit beroep instellen bij de rechtbank binnen het rechtsgebied waarvan de indiener van het beroepschrift zijn woonplaats in Nederland heeft. Indien de indiener van het beroep geen woonplaats in Nederland heeft, is de rechtbank binnen het rechtsgebied waarvan het bestuursorgaan zijn zetel heeft bevoegd.

In afschrift aan:
Nedap,
T.a.v. dhr. M. Schippers
Postbus 105
7140 AC Groenlo